

A „Herkó Páter” monografiája.

A lap megindításának ideje és előzményei.

A lap megindításának előzményei kétségek kívül a februári rendelet teremtette abnormis körülmények — de főképp a megvásárolt hirlapok által propagált hamis közvélemény visszatörése — leginkább pedig azon szomorú helyzet, melyszerint 10 millió katolikus az országban szabadon kitéve a sajtó gonkább rágalma és csipkedéseinek; anélkül, hogy legalább azt csak némileg visszazonozni is lehetne — voltak előzményei a lap megindításának.

Már 1885-óta, mióta e lap szerkesztője a papnövelde falai közül kikerült, majd minden évben tett kísérletet egyházi előljáróinál, de hasztalan.

Végre is azzal kellett beérnie, hogy évenként a »Kath. Örtüzek« egy-egy kötetével pótolta némileg a hiányt, melyet egy kath. irányú élczlap lett volna hivatva betölteni.

Jöttek azonban a modern kulturális reformok rohamosan egymásután, s ekkor a szerkesztő, — ki

különben lelkeszi hivatásának valósággal rabja volt — még püspöke tilalma daczára is, engedelem nélkül is feljött a fővárosba, megtette magát egy garas nélkül szerkesztőnek és kiadónak és 3 hét alatt 2500, azaz kétezeröttszáz előfizetővel indult meg 1893. apr. 20-án.

Kik indították meg, mily irányban, minő tartalommal és formában.

A lapot Markos (Matkovich) Gyula, maga a felelős szerkesztő indította, klerikális és antiszemita irányban, szatirikus és humoros tartalommal, ugyanazon alakban, mint amelyben ma megjelenik.

Teljesen saját erejéből vasszorgalma és még aczéltobb buzgalma, kitartása folytán, éjt nappal összeforrasztva félévig csaknem 40 álnév alatt egyedül egymaga szerkesztette és adminisztrálta.

Bokros elfoglaltsága jellemzéseül nem lesz talán egészen érdektelen megemlíteni, hogy 1893-ban nem vette észre a szerkesztő, mikor zöldült ki a falevél és mikor hult le és vagy 3 ízben nem tudta hamarjában esti fél nyolcz vagy reggeli fél nyolczat mutat-e óra, ha csak a gyertya-világ nem tájékozta volna, az átvirrasztott éjszakáról.

Irányára nézve kezdetben sokaknak az a megjegyzése volt: Elég lenne hacsak klerikális lenne. Az antiszemitizmus nagy kárára fog lenni minden bizonynyal, mert az egész sajtó ez időtájt csaknem mind zsidó kézben volt összpontosítva, és így tartottak attól, hogy ha agyon nem dorongálják, hát agyon fogják hallgatni.

A szerkesztőnek azonban az volt a meggyőződése, hogy hacsak klerikális irányban dol-

gozik is, elég már ez egymaga is, hogy mint a két fentebbi eszközt megkisértsék vele.

Az antiszemitizmust legalább mint egy elégtételeül csatolta a jól megsejtett jelenlegi helyzetnek.

Nem szabad azonban mégsem szó nélkül, megemlékezés nélkül hagynunk, néhai boldogult nagys. és főtiszt. Trantwein János kegyesrendű kormánytanácsos ur kegyes buzgalmát és jóindulatát irántunk, kinek legfőképen köszönhetjük, hogy a rendkívül nyomasztó körülmények között is sikerrel megálltunk.

Áldás legyen szép emlékezetén.

A lap jelentősebb munkatársai névsora, és munkálkodása.

Munkatársaink jelenlegi számát és minőségét illetőleg a legnagyobb mérvben büszkék vagyunk, de tekintve egy élczlap keretét és az ebből származható különleges helyzetet nem vagyunk azon szerencsés helyzetben, hogy diskréczió megsértése nélkül kiirhatnók mindazok neveit, kikkel leginkább szeretnénk eldicsekedni. De annyit bemerünk vállalni, hogy káplántól a kanonokokig, jogásztól a kuriai bírókig, őrmestertől a tábornokig, az egyszerű parasztgazdától csak nem a kabinet irodáig igen gyakori és nagy tekintélyű munkatársaink voltak, sőt vannak is.

Rendesen azonban: Nagy Jani, Cybebe Juvenál, Suszter Aladár, Oltványi Gáspár, Kerék Zoltán, Kozári József, Bonicz Ferencz, Kaszás Csillag, Csádé Endre stb., stb. a máig is szereplő főmunkatársak.

Nevezetesebb mozzanat.

Volt egy sajtó-pörünk 1893. jun. 20-án állítólagos felségsértés miatt, melyből sikerrel ke-

rültünk ki védő nélkül is, amennyiben a védelmet maga a szerkesztő személyesen eszközölte.

Nem tudom, nevezetes esemény számba lehet-e venni, de tény, hogy nem közönséges dolog azon körülmény, hogy a lap 3-ik hónapos korában egy zárt levelező-lapot kapott ezen tartalommal:

»Mélyen tisztelt uram!

Saját lapja érdekében szeretnék önnel néhány okos szót váltani f. hó 9-én este $\frac{3}{4}$ 9 körül az Ujvilág- és a Rostély-utca szögletén találkozunk. Szóval többet.« Kész tisztelettel Jóbarát.

S mi ott egy magas, nyulánk, barna, valószínű zsidó urral találkoztunk, de sötétes-szürke idő lévén az urat jól meg nem jegyezhattuk, mert a lámpáig soha se jött el.

Németül kezdett beszélni, de esakhamar magyarra fogta a dolgot. »Uram! én felvagyok hatalmazva önnek egy igen szép ajánlatot közvetíteni. Az én főnökömnek a kegyed lapja nagyon megtetszett és hajlandó is évi 9000 frt segély mellett istápolni 10 évig biztosítva, ha a lap nem lesz politikai irányu.« Mi erre elkaczagtuk magunkat és fél tréfásan jegyeztük meg: Igen köszönjük a jó indulatot, de ez a politikátlanság nagyon rossz politika.

1896. január elsejétől fogva tót nyelven, 1896. márczius 8-tól fogva német nyelven is megjelenik.

Budapest, 1896. ápr. 10.

Markos Gyula

laptulajdonos és felelős szerk.